

BRÓDY ANDRÁS EMLÉKÉRE

Közgazdasági Szemle, LVIII. évf., 2011. január (1–2. o.)

Bródy András (1924–2010)

Bródy András életműve és annak tovagyűrűző hatása szinte felmérhetetlenül sokrétű és szerteágazó. Az ágazati kapcsolatok elméleti, gyakorlati és gazdaságpolitikai elemzéséről, a gazdasági ciklusokról és az értékelméletről írt tudományos könyvei, cikkei és publicisztikai tevékenysége mellett az International Input-Output Association egyik alapítója, a társaság Economic Systems Research folyóiratának alapító szerkesztője volt.

Tág érdeklődési köre, széles körű tájékozottsága, a különböző elméleti és szellemi irányzatok iránti nyitottsága és elkötelezett kutatói kíváncsisága párosult a bonyolult mondani-valót is egyszerre könnyed és elegáns formába önteni képes, összetéveszthetetlenül egyedi stílussal. Rendelkezett a kutatások eredményes végzéséhez szükséges készségekkel – a statisztikai adatok, a számítási és matematikai eljárások értő kezelésétől kezdve a különböző tudományterületeken átívelő fogalmak és gondolatok megtermékenyítő továbbgondolásán át a befogadó közönség igényeinek figyelembevételéig.

Tanítványai és munkatársai bizton számíthattak bátorító biztatására, kutatásaik folytatásához oly elengedhetetlen ötleteire és kritikájára. Annak ellenére, hogy csak kivételesen dolgozott másokkal együtt, mindig mély és őszinte kapcsolatot tartott fenn az őt érdeklő és a munkája iránt érdeklődést mutató közvetlen munkatársaival. A világ minden tájáról sokan keresték és tartották vele a kapcsolatot, amit magától értetődő természetességgel, személyes vonzerővel és bájjal viszonzott. A 70. születésnapjára megjelent magyar és angol nyelvű kötetek is azt tükrözik, hogy milyen széles és mennyire változatos volt az ebben a formában Bródy Andrásnak tiszteletadásukat kinyilvánítók vagy a teljesen soha vissza nem fizethető tartozásukat ekképpen törleszteni kívánók köre.

Bródy András szellemi hagyatéka egyszerre a közgazdasági kutatásokat végzők több nemzedékéé, a gazdaság és társadalom összefüggéseinek megértésén munkálkodóké és a jobbításán fáradozóké. Ennek ápolása és gazdagítása olyan felelősség, amelyet az életmű gazdagsága és jelentősége szab ki a túlélőkre.

Halpern László

Úgy tűnik, csak nemrég ünnepeltük a 80. születésnapját. 2009-ben a 85. születésnapjára már nem tudott eljönni – akkor már nem nagyon mozdult ki otthonról. 2004-ben egy forró nyári délutánon gyűltünk össze nem kevesen a KSH kistermében a „nyolcvanadikat ünneplendő”. Miatta. Aki két mankóval, nagyon lassan jött be, de amennyire lelassult a mozgása, annyira friss maradt az észjárása. Szellemes volt, fanyar, bölcs. Egyáltalán nem „nagy öreg”.

Három évvel később Medvegyev Péterrel ültünk nála otthon – győzködött minket, hogy meg kellene írni a pénzügyi piacok cikluselméletét. Mert amit eddig írtak az butaság, kevés, abból nem érthető. Bródy pontosan ráérezett, hol és miből lesz a robbanás. Én el-lentmondtam: a pénzügyi piac jól regulált, nem „túlburjánzott”, elég jól leírható néhány eszközárzadási tétellel, nem kell nagy, új elméleteket kreálni rá. A megrázkódtatások csak nullmértékű halmazok. Most, hogy épp tartósan ülünk benne egy nullmértékű halmazban, gondoltam, újra elmegyek hozzá, megkérdem, mire is gondolt pontosan. Késő.

A Szakkollégiumban (a „Rajkban”) ismertem meg – ugyanúgy, mint Kornai Jánost vagy Augusztinovics Máriát. Egyikőjük sem tanított akkor az egyetemen, Kornainak, Gusztnak később lett egyetemi kurzusa, Bródynak sosem (bár szakszemináriumot vezetett). A Rajkban azonban sem akkor, sem ma nem a „hivatalos nagyságok” tartottak előadásokat, hanem azok, akiknek súlyuk, tehetségük, teljesítményük és ezért tekintélyük van a legkritikusabb húszéves korosztály előtt is. Bródy Keynes-kurzust tartott 1977-ben. Akkor még alig néhány éve fordították le az Általános elméletet, az egyetemen nem tanítottak makroökonómiát, Keynes csupán az elmélettörténet része volt, semmi több. Bródy a teljes angolszász szakirodalmat készségszinten kezelte, a keynesi modelleket, sőt magukat a modellezőket is ismerte – ő értette, mi tanulgattuk, ízlelgettük a „másik világot”. Aztán még egyszer megismételte a Keynes-kurzust, de 1979/80-ban már Kalecki ciklus- és növekedésemélete volt a téma. Egész életét ez kísérte végig: növekedés és ciklus (meggyőződésem, hogy a termodinamikában is az idekapcsolható törvényszerűségeket kereste). A ciklusok izgatták, vajon miért jönnek létre, milyen hosszan tartanak, vajon a Kondratyev-ciklus hosszú távú hatása a meghatározó, vagy a rövid üzleti ciklusok ingadozása.

Bár az egyetemi díszdoktorságot 1999-ben megkapta – katedrája nem lett. De katedra nélkül is tanított, mindig és folyamatosan, mert azzal a ritka tehetséggel volt megáldva, hogy érdekelte a világ, tudott kérdezni, és meg tudott tanítani mást is kérdezni. Nem azért alkotott jelentőset legalább négy-öt közgazdasági tudományterületen, mert „trendi” akart volna lenni: ő teremtette a trendet, kíváncsiságával, megérteni akarásával. Amiért még ez az utolsó (számára véglegesen utolsó) válság is érdekelte: még publikált róla a Közgazdasági Szemlében. Furcsamód ő, az abszolút társasági, látszólag könnyedén bárkivel szót értő ember magányos alkotó volt. Közel 200 könyvből, cikkéből, tanulmányából alig egy tucat készült társszerzővel. Mintha magányosan barangolt volna a „tudomány szabadságában”.

Bächer Iván írt róla egy nekrológot. Hogy jön egy író egy közgazdászhoz? – buta kérdés; Bródy András a legkevésbé volt elvont közgazdász, egész életében egyszerűen vitte tovább a kultúrát, amit otthonról hozott. Iván apjával együtt tértek meg a munkaszolgálatból 1944-ben, amit számtalanszor próbált az író megírni, jól igazán sosem sikerült. Bródy még a Bächer-féle kanyargós életrajzokba is nehezen volt besűrítendő nagypolgári származásával, kultúrájával, pályája kanyaraival – volt kiadó-tulajdonos és esztergályos, matematikus és gazdaságpolitikai tanácsadó, végül sokáig, nagyon sokáig „egyszerűen” matematikus közgazdász kutató. Ahogy Bächer írja: ő volt „annak a nemzedéknek egy utolsó képviselője, amely átélte még a Horthy-érát, a kirekesztést, az üldöztetést, a Rákosi és ötvenhatot, belülről nevette végig Kádár korát, és gúnyos derűvel figyelte ezt a virsfaftot is, ami itt húsz éve rendszerváltás álnéven folyik”. Nem sértődött meg, nem káromkodott. Gúnyos derűvel figyelt és elemzett. Az agya mozgott. A teste már alig.

Mostanában sokszor fanyarul már csak úgy mutatkozott be: „a Tini papája vagyok”. Hivatalos elismeréseket nem igazán kapott, a Bekker Zsuzsa által „nyugtalan tudósnak” a magyar közgazdaságtudomány „*enfant terrible*-jének” aposztrofált Bródynak egy Széchenyi-díja volt 1997-ből. Nincs Wikipedia-cikk róla (csak Bródy János apjaként szerepel), nem tagja a Magyar Tudományos Akadémiának. Ez a mi szégyenünk – ő csak mosolygott rajta (lehet, hogy fájt, de nem mutatta).

Madarász Aladár írta a 80. születésnapon: „Ma is eleven, villódzó szelleme, rendületlen polgár-, de inkább hatalompukkasztó harci kedve, tudományos kíváncsisága...” Igen, ma is eleven.

Király Júlia